

VLINDER- EN HOMMELMONITORING IN DE GOOI EN VECHTSTREEK, 2008 - 2024

Adriaan van Doorn, Vlinder- en Libellenwerkgroep Gooi en Vechtstreek

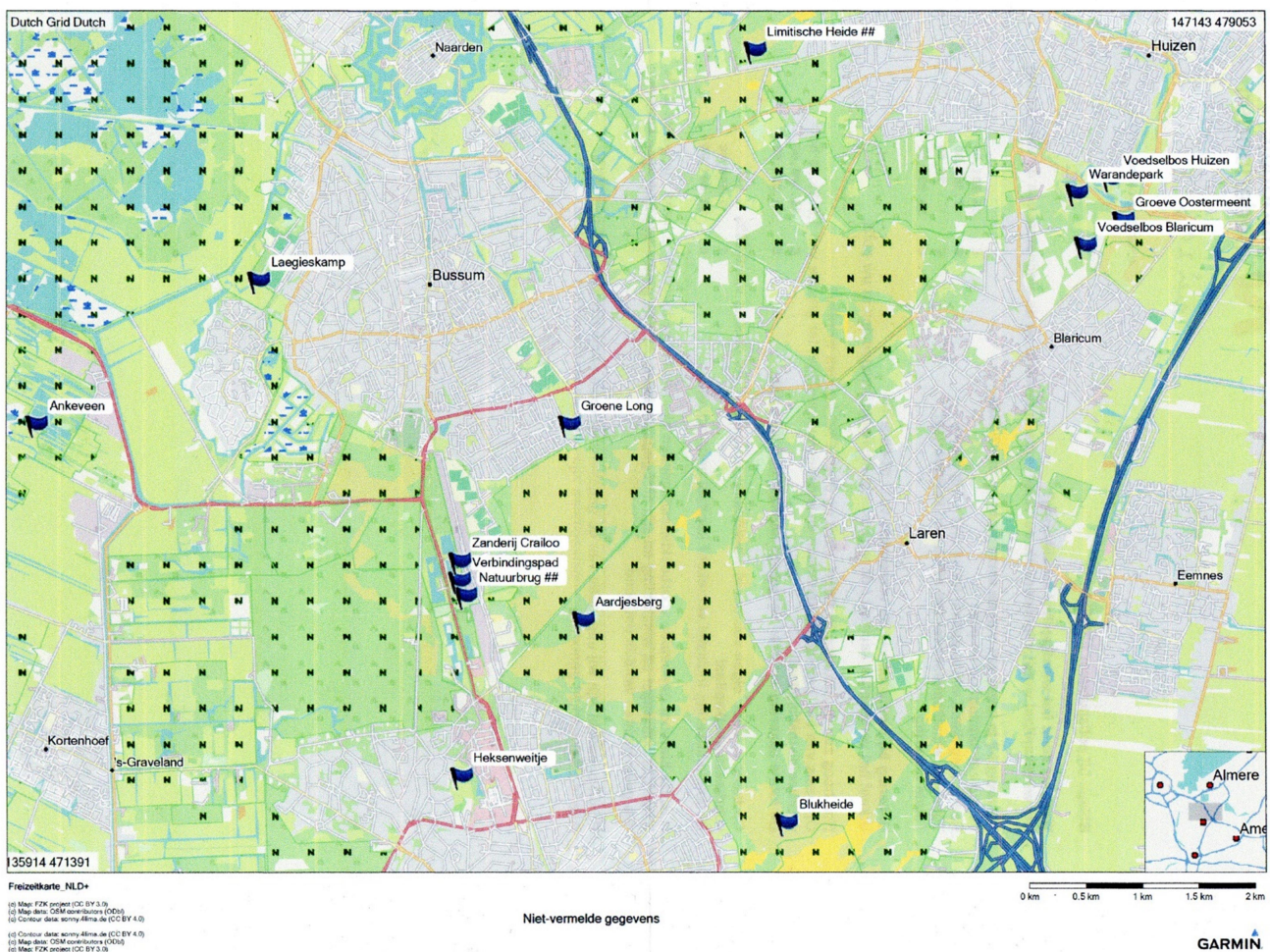
Februari 2025

1. Inleiding

Leden van de Vlinder- en Libellenwerkgroep Gooi en Vechtstreek, opgericht in 2007, lopen sinds 2008 een aantal monitoringroutes voor vlinders en libellen. De routes zijn opgesteld in overleg met De Vlinderstichting en de data worden ingevoerd in hun meetnetsysteem. Dit rapport doet verslag van de vlinderwaarnemingen, zowel van dagvlinders als ook, vanaf 2011, van enkele dagactieve nachtvlinders (voorkomend op de zogenaamde Tellijst van De Vlinderstichting), en sinds 2018 ook van de hommeltaarnemingen op de vlinderroutes.

Op **kaart 1** staan alle tellocaties weergegeven. Ze liggen allen aan de noordkant van Hilversum. Inmiddels worden twee routes (Limitische Heide en Natuurbrug) niet meer geteld. Echter, in 2024 zijn er wel 3 nieuwe routes in gebruik genomen (Groeve Oostermeent, Voedselbos Huizen en Voedselbos Blaricum). Hier wordt verslag gedaan van de actieve routes (12 in totaal). Er waren in 2024 zo'n vijftien tellers actief (1 of meerdere tellers per route).

Kaart 1 – Ligging van de monitoringroutes

2. Methodiek

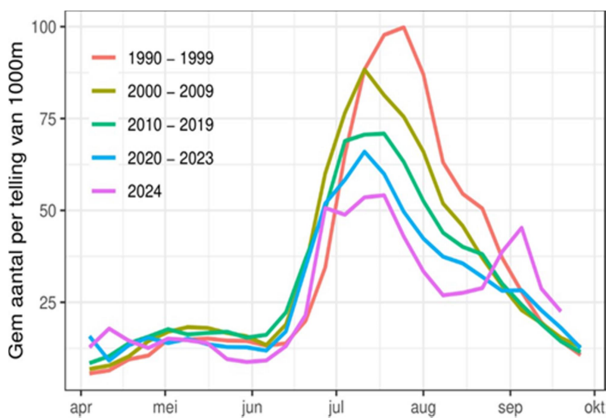
Als we de datasets van de voorbije jaren in Meetnetten bekijken, valt enerzijds op dat er in sommige weken niet gemonitord werd (slecht weer, geen tijd, vakantie, enz.), maar anderzijds ook dat er in sommige weken meer dan één keer geteld is (vooral in topweken). Dat laatste is bij de verwerking van de monitoringdata door het CBS voor de landelijke trends vanzelfsprekend geen probleem, maar bij mijn (versimpelde) benadering wel. Ik presenteer, per waarnemingsroute, de data per week (zie vanaf figuur 4 hieronder), waarbij de vakjes van weken zonder monitoring 'leeg' blijven, terwijl de dataset van weken met 2 of meer monitoringrondes wordt gereduceerd tot één waarneming.

Bij die reductie wordt niet simpelweg gekozen voor één van de monitoringrondes, maar wordt van iedere soort steeds de hoogste score binnen die week gebruikt. Op die manier kan per gebied de vlinderstand binnen een jaar en tussen jaren goed vergeleken worden.

3. Het weer in 2024

De lente was relatief warm, maar ook nat en daardoor weinig zonnig. In april kon er daardoor zelden geteld worden. Het weer was daarna, in juni, redelijk goed, maar werd gevuld door een natte julimaand, waardoor de vlinderpopulatie landelijk gezien naar een historisch dieptepunt zakte (zie **figuur 1**). Juli werd gevolgd door een relatief droge en zonnige maand augustus, waarna ook september relatief warm en zonnig, maar soms ook vrij nat was. Het relatief gunstige weer in de zomer leidde dit jaar verrassend genoeg wel tot een sterke derde generatie bij een aantal soorten (**bont zandoogje**, **dagpauwoog**, **groot koolwitje** en **landkaartje**). Vandaar de piek eind augustus – begin september.

Figuur 1 - Landelijk gemiddelde van dagvlinders in alle monitoringroutes van De Vlinderstichting, 2024 in vergelijking met voorgaande jaren

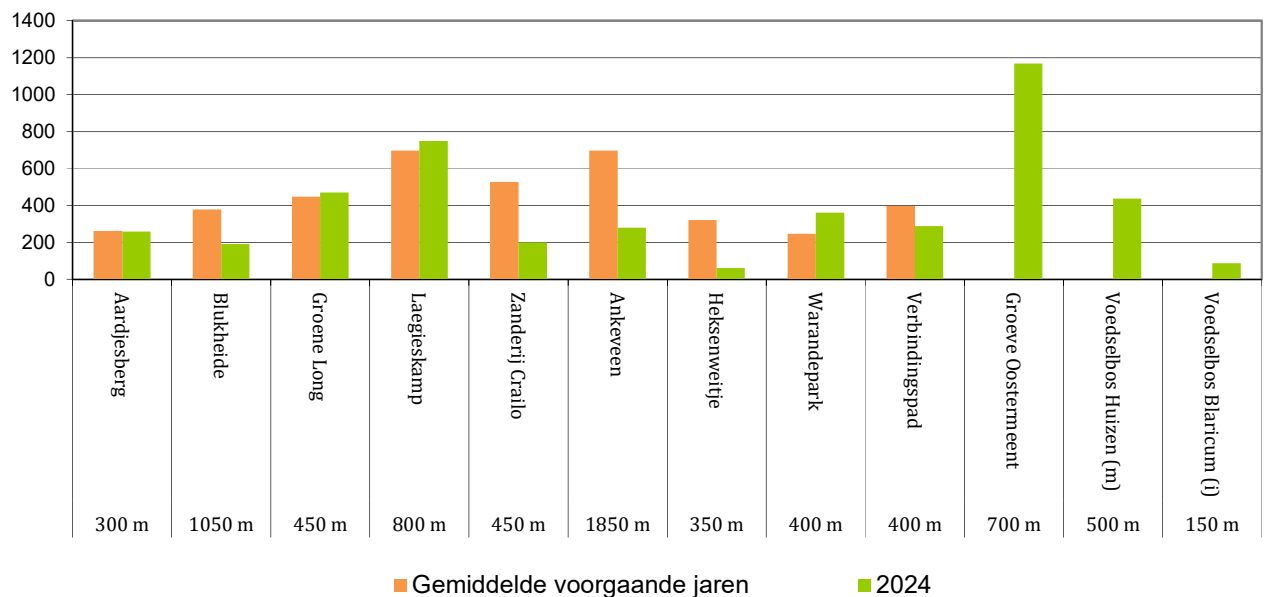

4. Totaaloverzicht van de waargenomen dagvlinderaantallen

Tegen de landelijke trend in (**figuur 1**) werden in 2024 op enkele monitoringroutes (Groene Long, Laegieskamp en Warandepark) meer dagvlinders waargenomen dan gemiddeld in de voorgaande jaren (**figuur 2**), vooral doordat het **bruin zandoogje** daar een goed seizoen had. De nieuwe route Groeve Oostermeent blijkt bijzonder vlinderrijk te zijn.

Figuur 2

Totaal aantal waargenomen dagvlinders in 2024 t.o.v. het gemiddelde van de voorgaande jaren, per monitoringroute (routes van de Vlinderstichting)

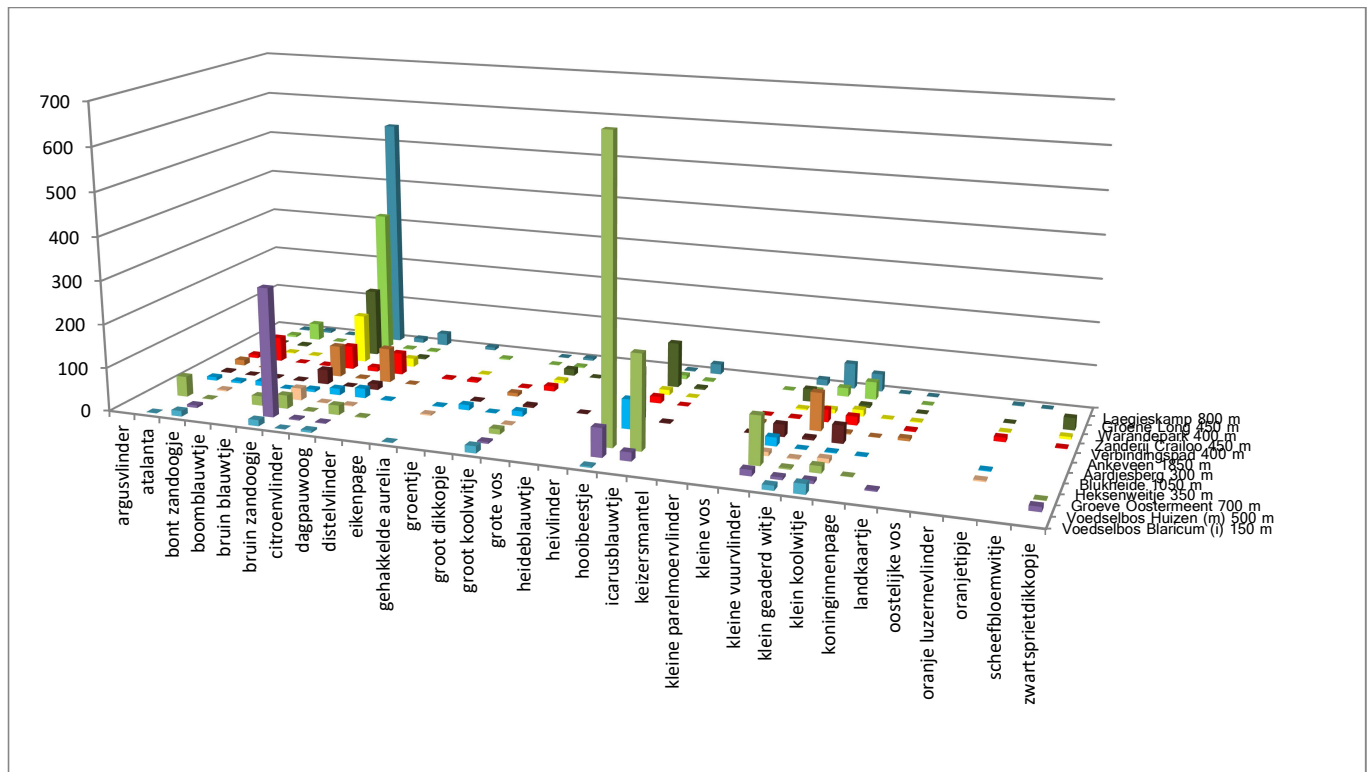
5. De waargenomen dagvlindersoorten in 2024

In het werkgebied van de Vlinder- en Libellenwerkgroep Gooi en Vechtstreek zijn vanaf de start in 2008 op de monitoringroutes 32 dagvlindersoorten waargenomen. Al deze 32 soorten staan vermeld in **figuur 3**. In 2024 werden hiervan 26 soorten gezien. Het meest soortenrijk met 20 soorten was de route op het Verbindingspad. In voorgaande jaren wel (eens), maar in 2024 niet waargenomen soorten zijn: **argusvlinder**, **heivlinder**, **keizersmantel**, **kleine parelmoervlinder**, **oostelijke vos** en **oranje luzernevlinder**.

Net als in voorgaande jaren is het **bruin zandoogje** de absolute topper in ons werkgebied, met de hoogste scores in Laegieskamp (544) en Groene Long (332), maar ook een aanzienlijk aantal in de nieuwe route Voedselbos Huizen (296). De nieuwe route Groeve Oostermeent springt eruit met een enorm aantal van het **hooibeestje** (683) en ook relatief hoog aantal van **icarusblauwtje** (216) en **kleine vuurvlinder** (110). Vermeldenswaard is ook de eerste waarneming van een **heideblauwtje** (foto Conny) op de route Aardjesberg. Het **heideblauwtje** is een vaste bewoner van de aangrenzende heidegebieden (Westerheide en Bussummerheide).

Figuur 3 – Aantal dagvlinders per soort in de monitoringroutes, in 2024

6. De waargenomen dagvlinderaantallen per route in 2024 t.o.v. voorgaande jaren

Hieronder worden per monitoringroute de wekelijks getelde aantallen dagvlinders getoond, alsmede de getelde aantallen per soort. Daarbij is dezelfde routevolgorde aangehouden als in **figuur 3**. Omwille van de overzichtelijkheid worden per route de wekelijkse scores in 2024 alleen vergeleken met het gemiddelde van de voorgaande jaren en worden de diverse terreinen steeds op één pagina besproken.

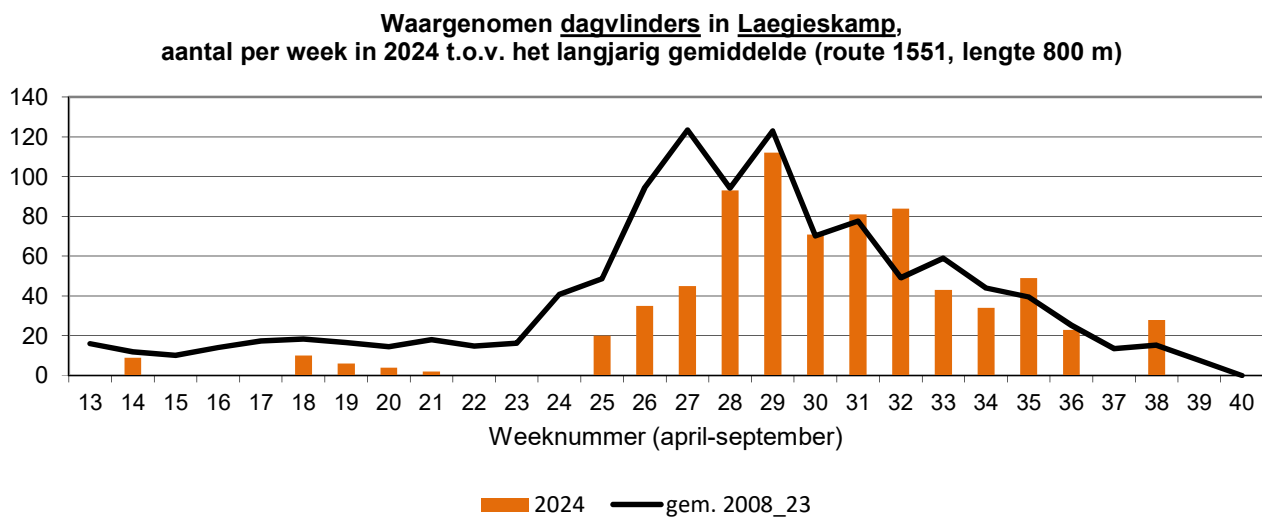
6.1 Laegieskamp

Landschapstype: droog bloemrijk grasland naast vochtige laagtes, bosrand, extensief beweid (NM). Markante soorten zijn **bruin zandoogje** en **icarusblauwtje**.

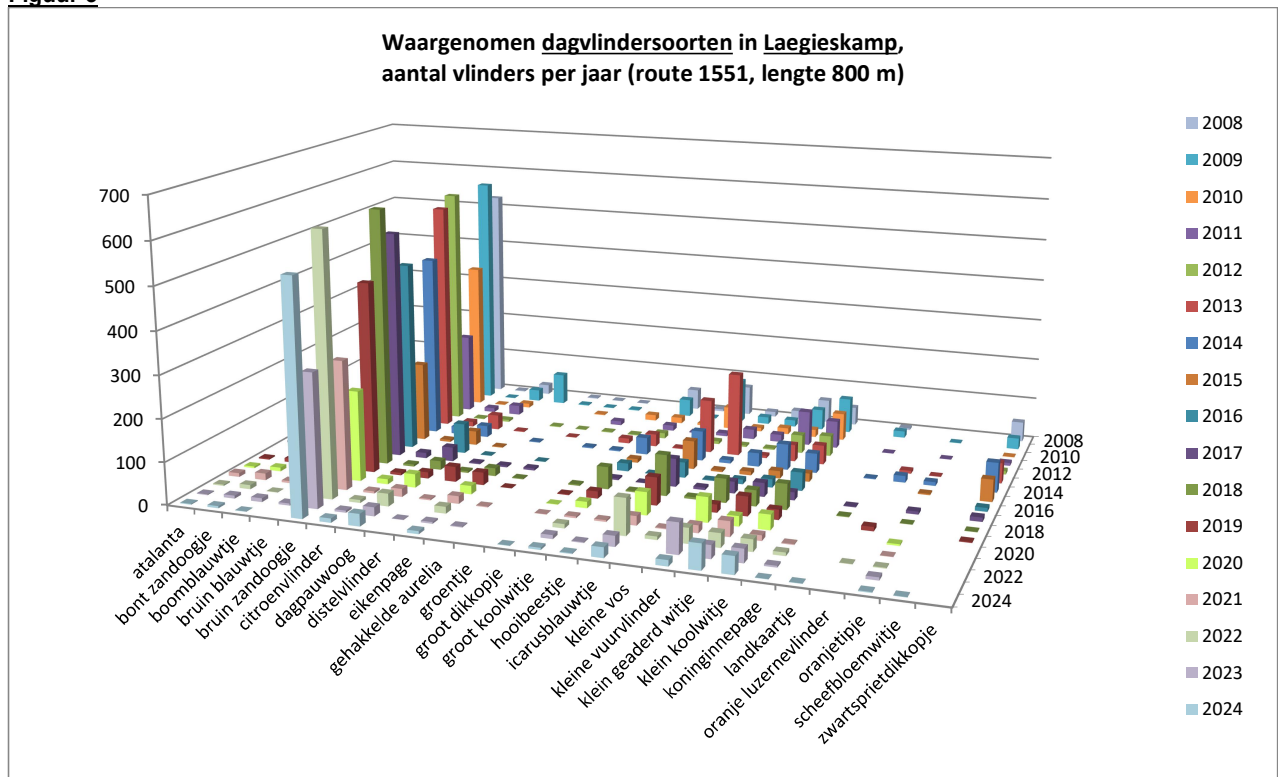

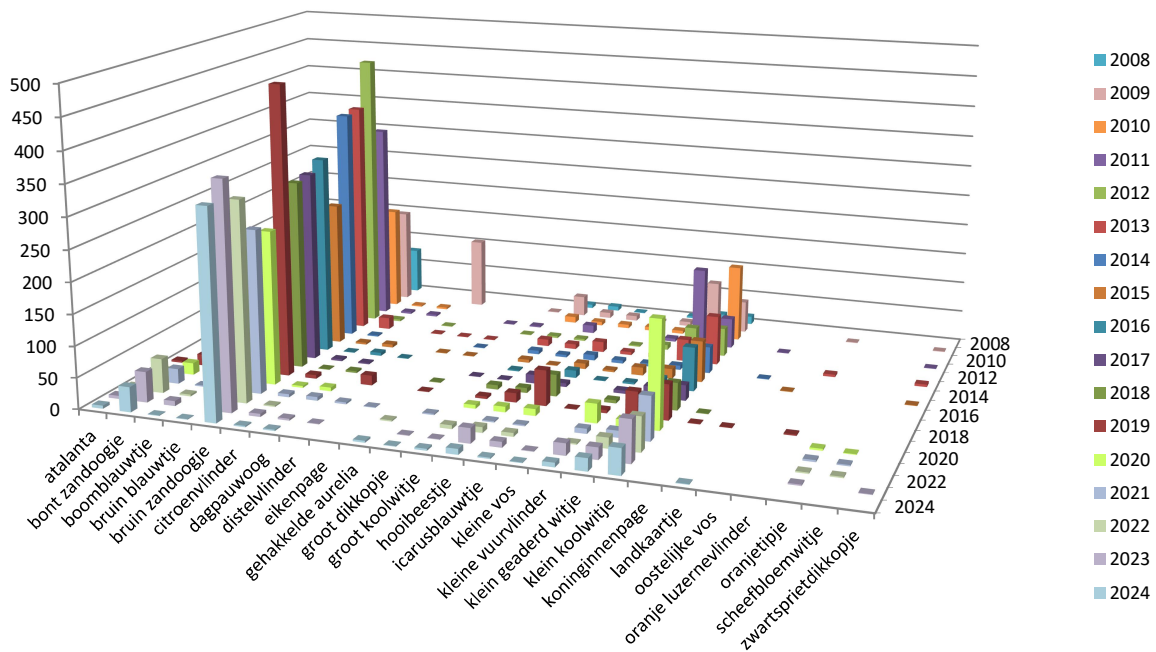
In Laegieskamp werden in 2024 in de eerste helft van het seizoen relatief weinig dagvlinders gezien (**figuur 4**). Pas met het verschijnen van het **bruin zandoogje** namen de aantallen toe. **Bruin zandoogje** had in Laegieskamp een goed jaar, maar andere soorten bleven achter (**figuur 5**).

Figuur 4

Figuur 5

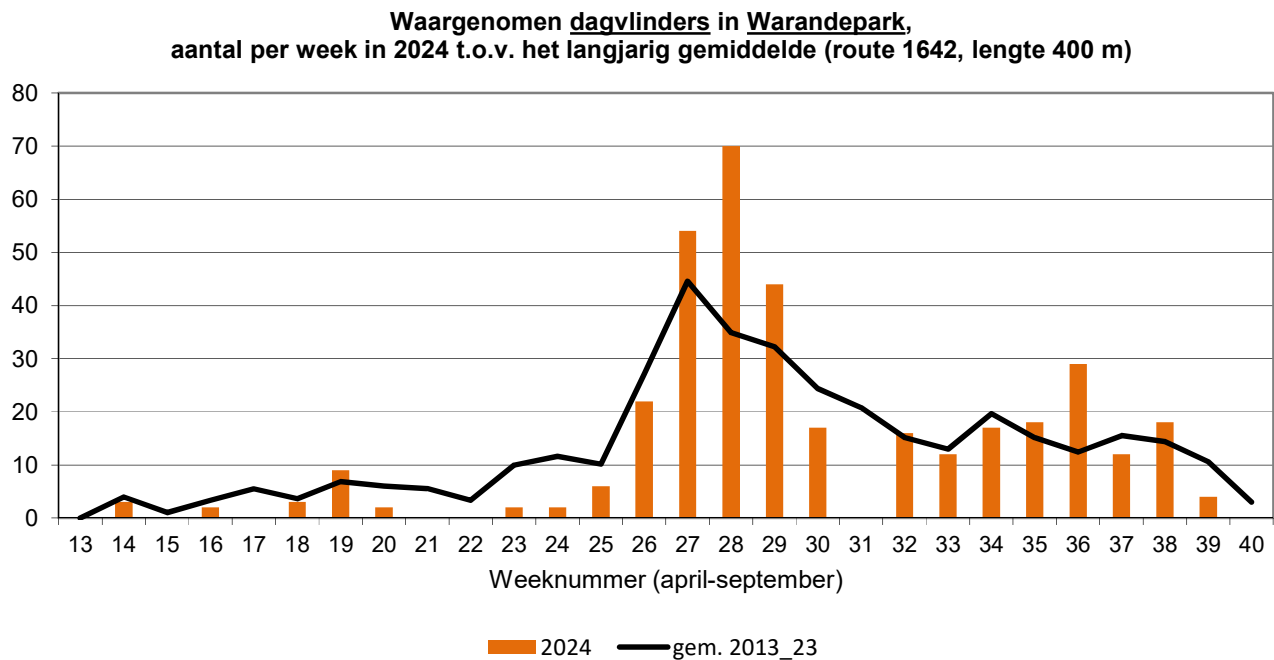
6.3 Warandepark

Landschapstype: droog bloemrijk grasland en natuurlijk beheerd park, gelegen in een oude zandafgraving (gemeente Huizen). Markante dagvlindersoorten zijn **bruin zandoogje**, **hooibeestje**, **kleine vuurvliender** en **zwartsprietdikkopje**.

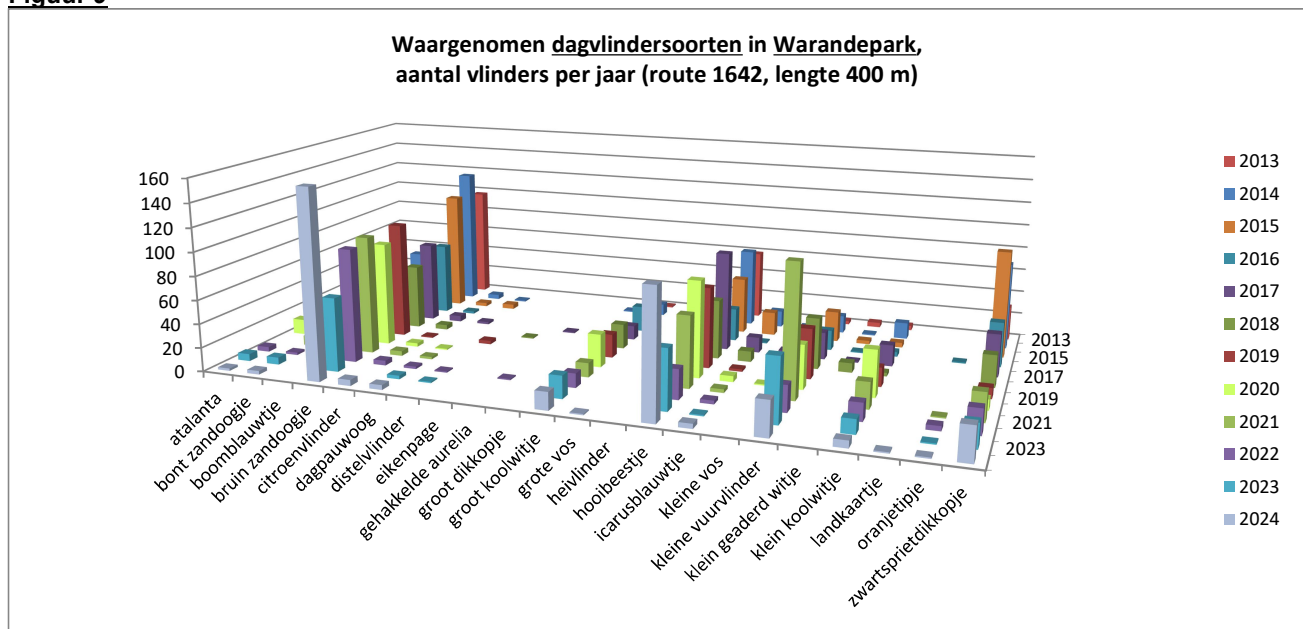

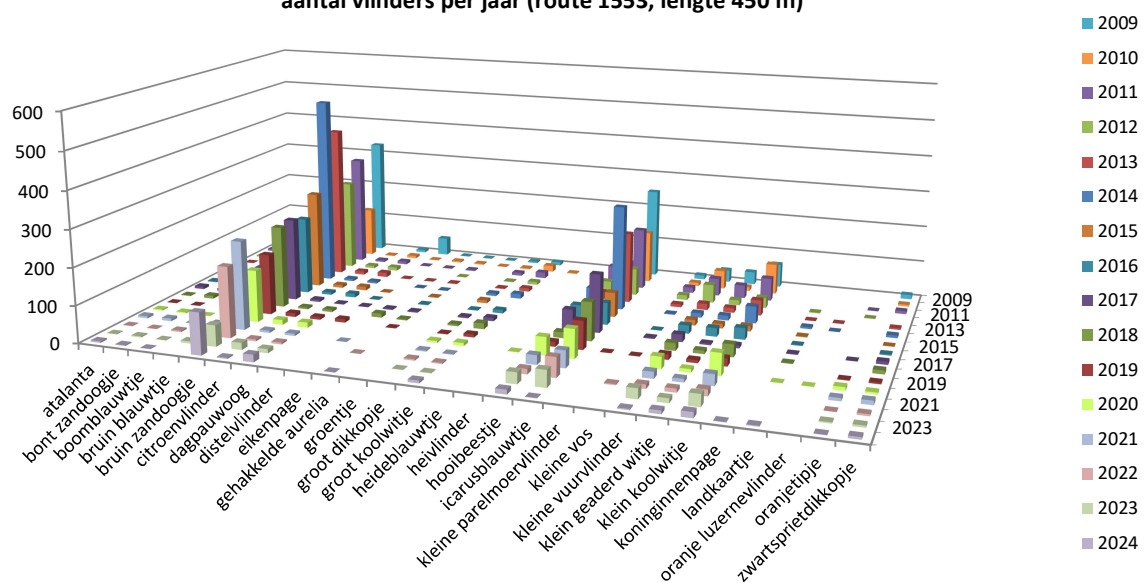
Warandepark had een slechte start van het seizoen (**figuur 8**). In de weken 27 t/m 29 werd er bovengemiddeld gescoord dankzij het aanzienlijke aantal **bruin zandoogjes** (**figuur 9**). De piek in week 36 komt op het conto van het **hooibeestje**.

Figuur 8

Figuur 9

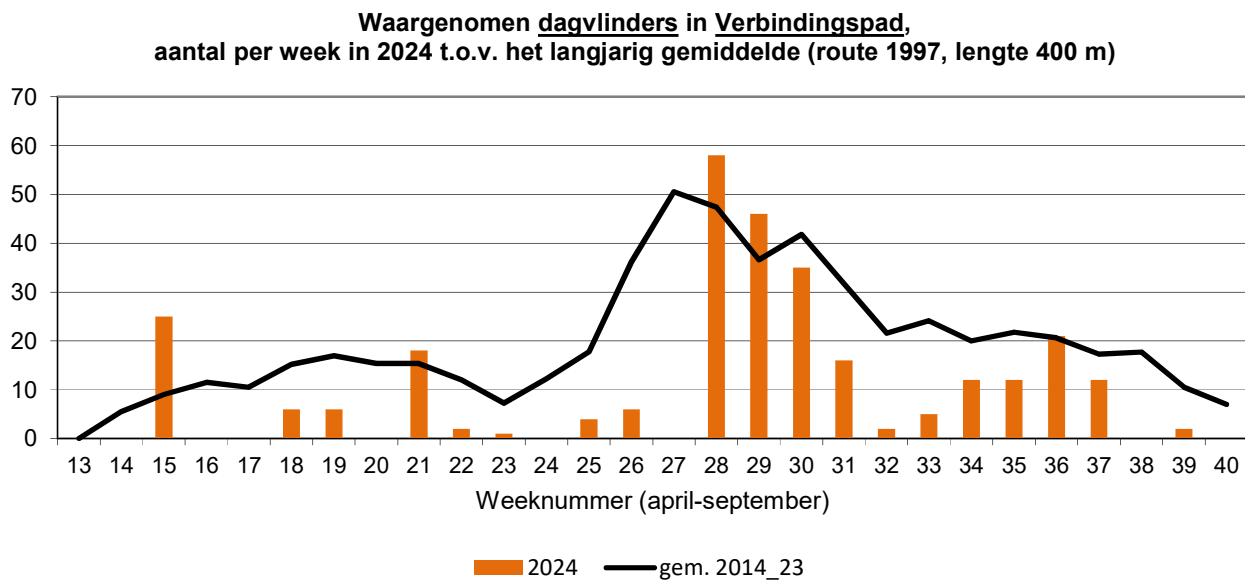
6.5 Verbindingspad

Landschapstype: bospad, calamiteitenroute tussen Natuurbrug en Zanderij Crailoo (GNR). Markante soorten zijn o.a. **bruin zandoogje**, **citroenvlinder** en **klein koolwitje**, terwijl ook **groot dikkopje** relatief vaak gezien wordt.

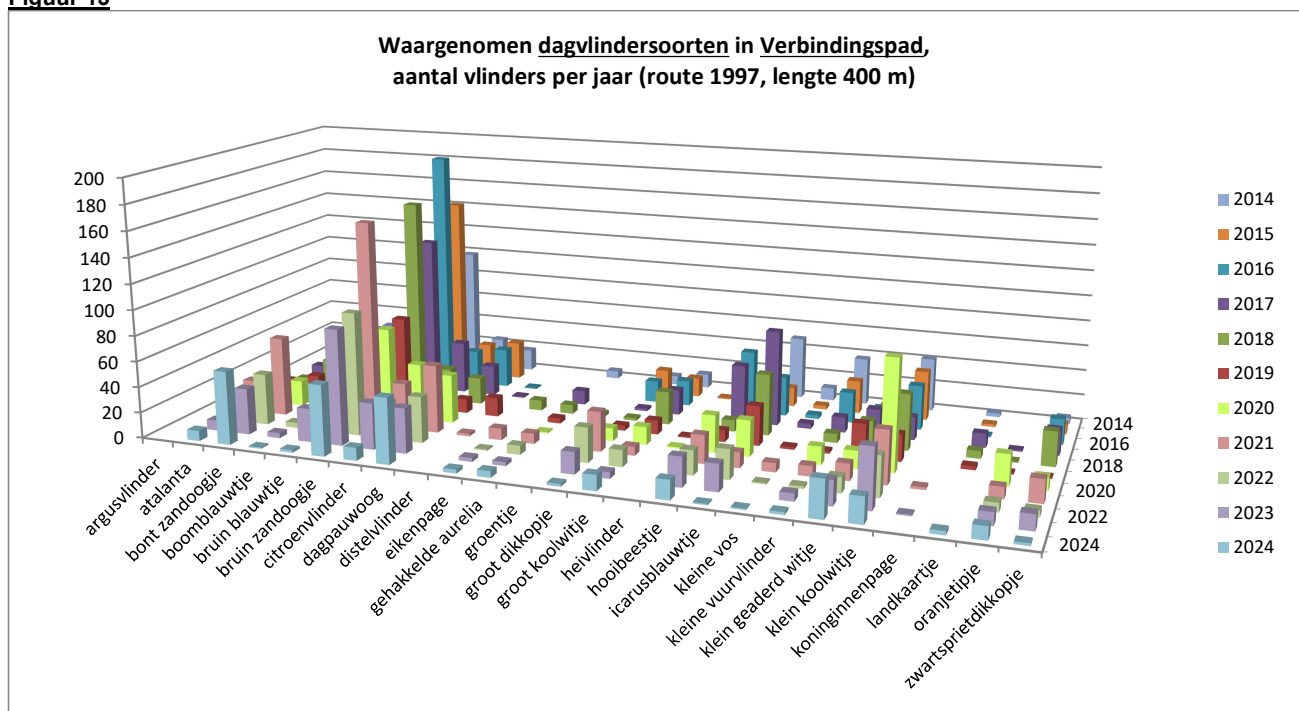

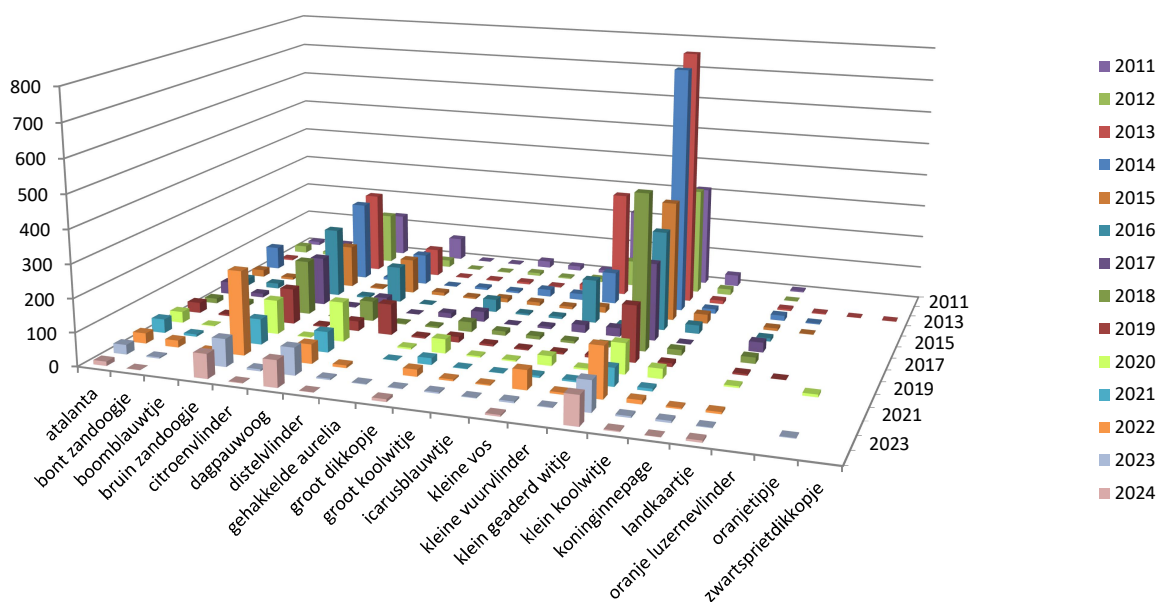
De wekelijkse scores in 2024 op het Verbindingspad bleven veelal ver onder het langjarig gemiddelde (**figuur 12**). Uitschieters zijn week 15 met **bont zandoogje**, **dagpauwoog** en **oranjetipje**, en de weken 28 en 29 met **bruin zandoogje** en (wederom) **dagpauwoog** (zie ook **figuur 13**). Verheugend is de terugkeer van het **landkaartje**.

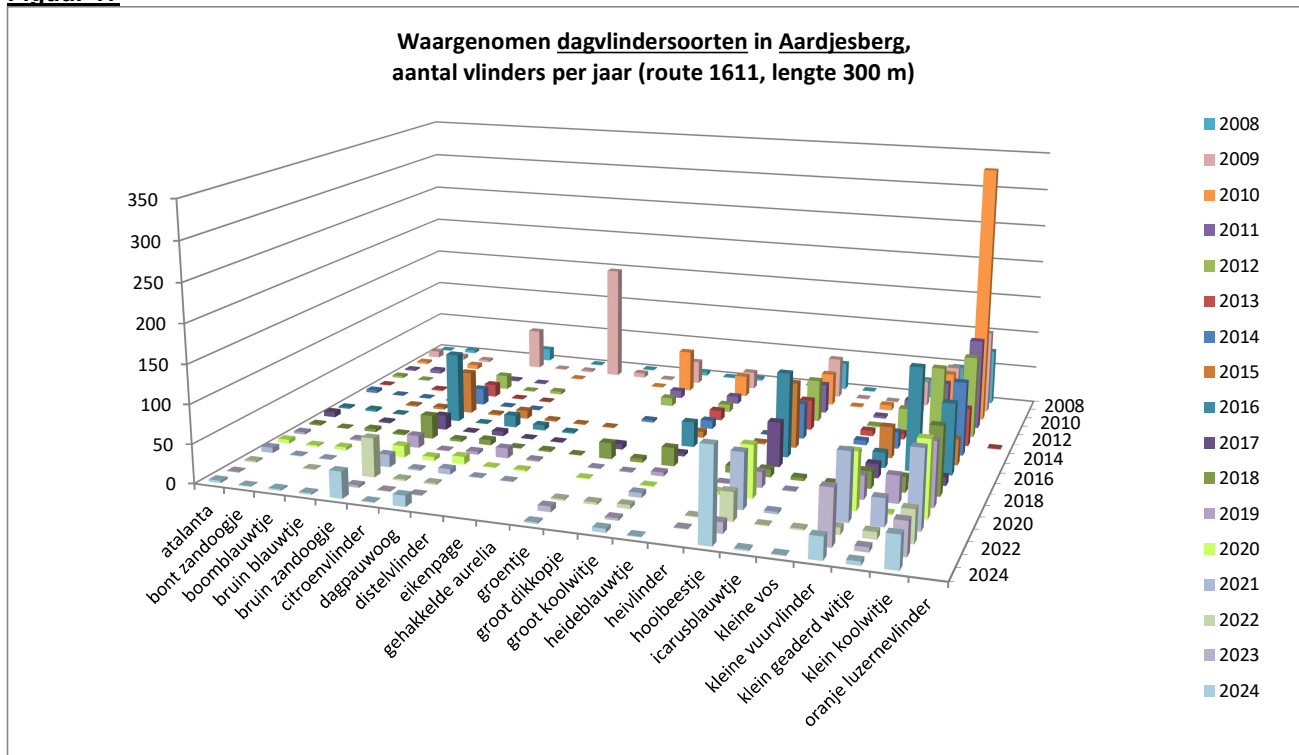
Figuur 12

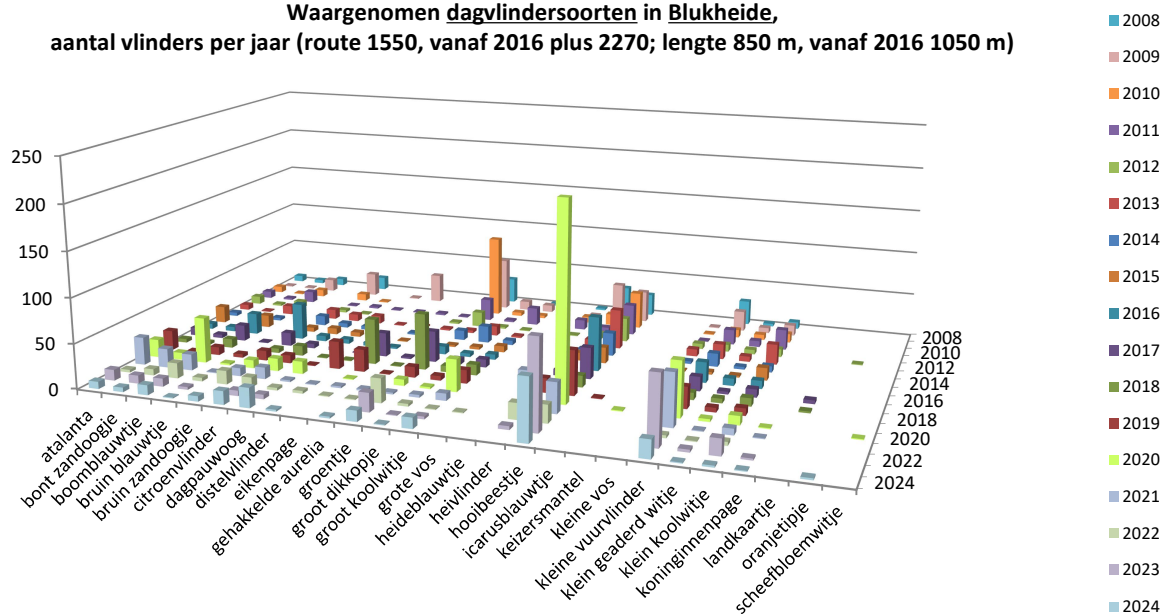

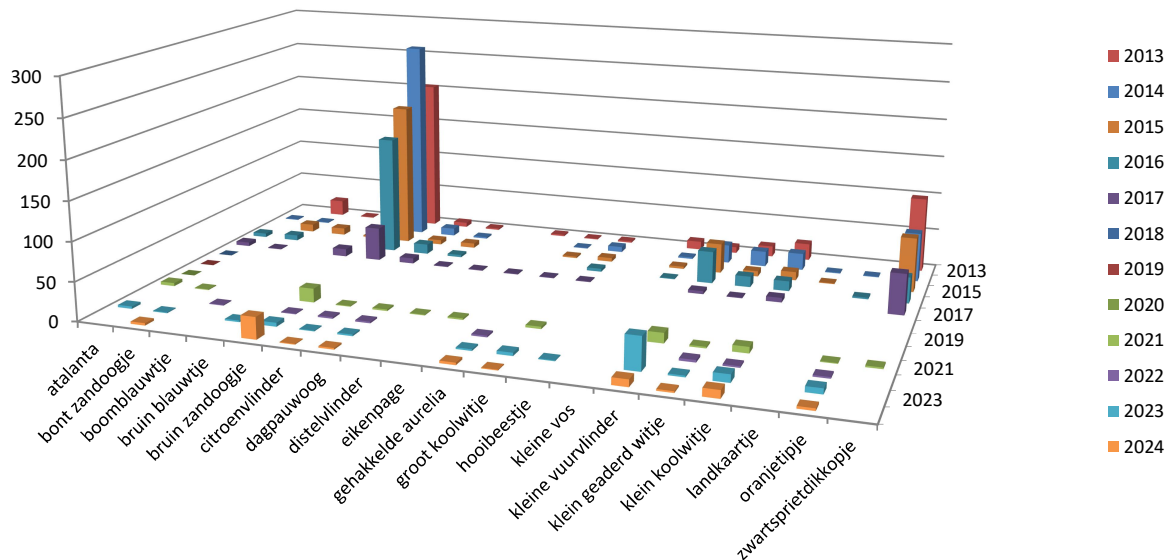
Figuur 13

6.10 Groeve Oostermeent

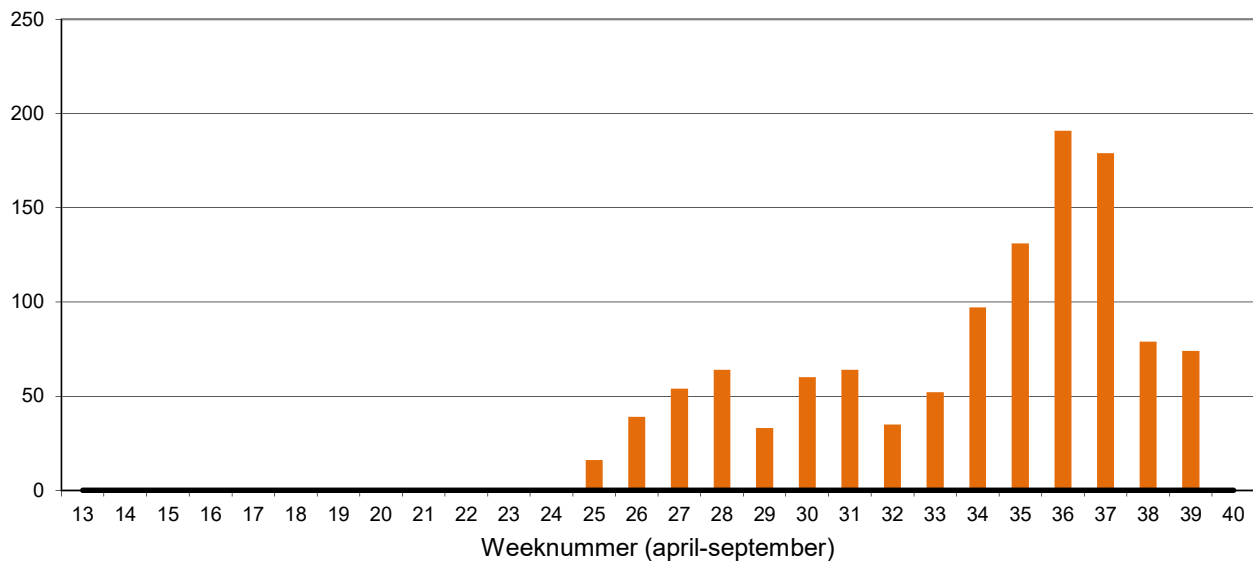
Landschapstype: zandafgraving met plassen en daaromheen heidevegetatie (GNR). Markante dagvlinders lijken vooralsnog **hooibeestje**, **icarusblauwtje** en **kleine vuurvlinder** te zijn.

De tellingen werden in 2024 pas in week 25 gestart (**figuur 22**). Opvallend is, in vergelijking met de andere (oudere) monitoringroutes, het grote aantal vlinders in de nazomer (weken 35-37). Dat berust vooral op het enorme aantal van **hooibeestje** en **icarusblauwtje** (**figuur 23**).

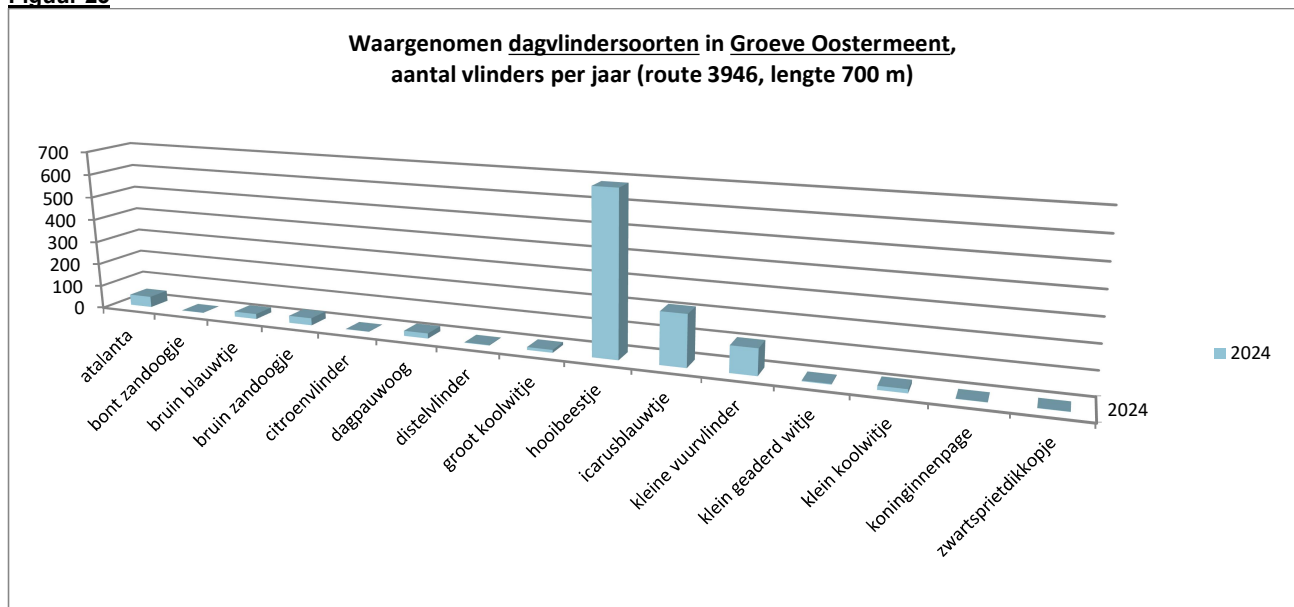
Figuur 22

**Waargenomen dagvlinders in Groeve Oostermeent,
aantal per week in 2024 (route 3946, lengte 700 m)**

Figuur 23

**Waargenomen dagvlindersoorten in Groeve Oostermeent,
aantal vlinders per jaar (route 3946, lengte 700 m)**

6.11 Voedselbos Huizen (m)

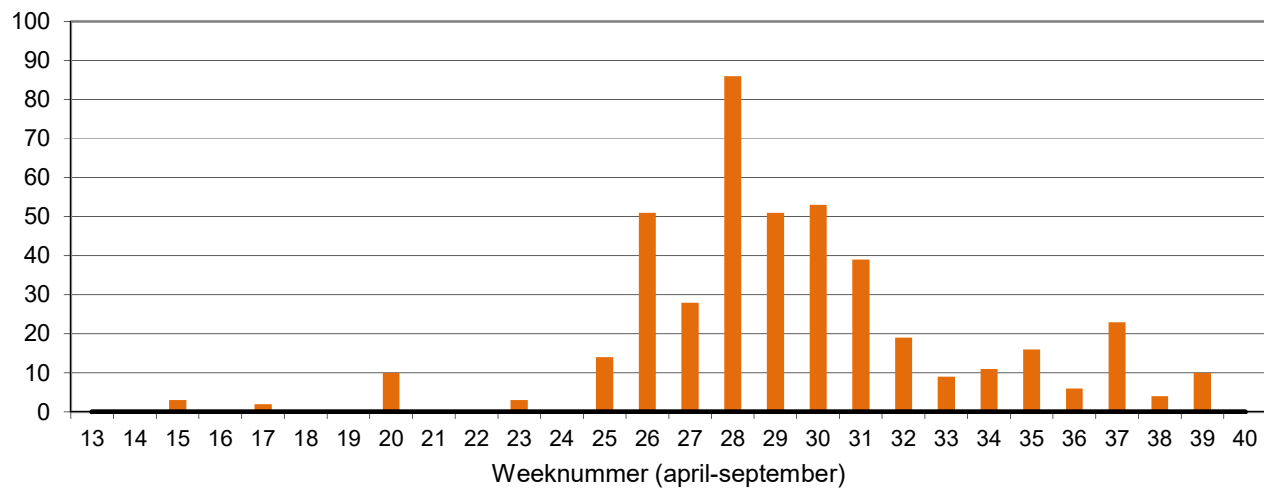
Landschapstype: voedselbos in aanleg op voormalig droog grasland (gemeente Huizen). Dit voedselbos is bedoeld voor mens en dier. Vooralsnog lijken **bruin zandoogje** en **hooibeestje** markante soorten van dit terrein.

De wekelijks waargenomen aantallen dagvlinders in 2024 op deze nieuwe route laten een zomerpiek zien (**figuur 24**). Die berust vooral op waarnemingen van het **bruin zandoogje** (zie ook **figuur 25**).

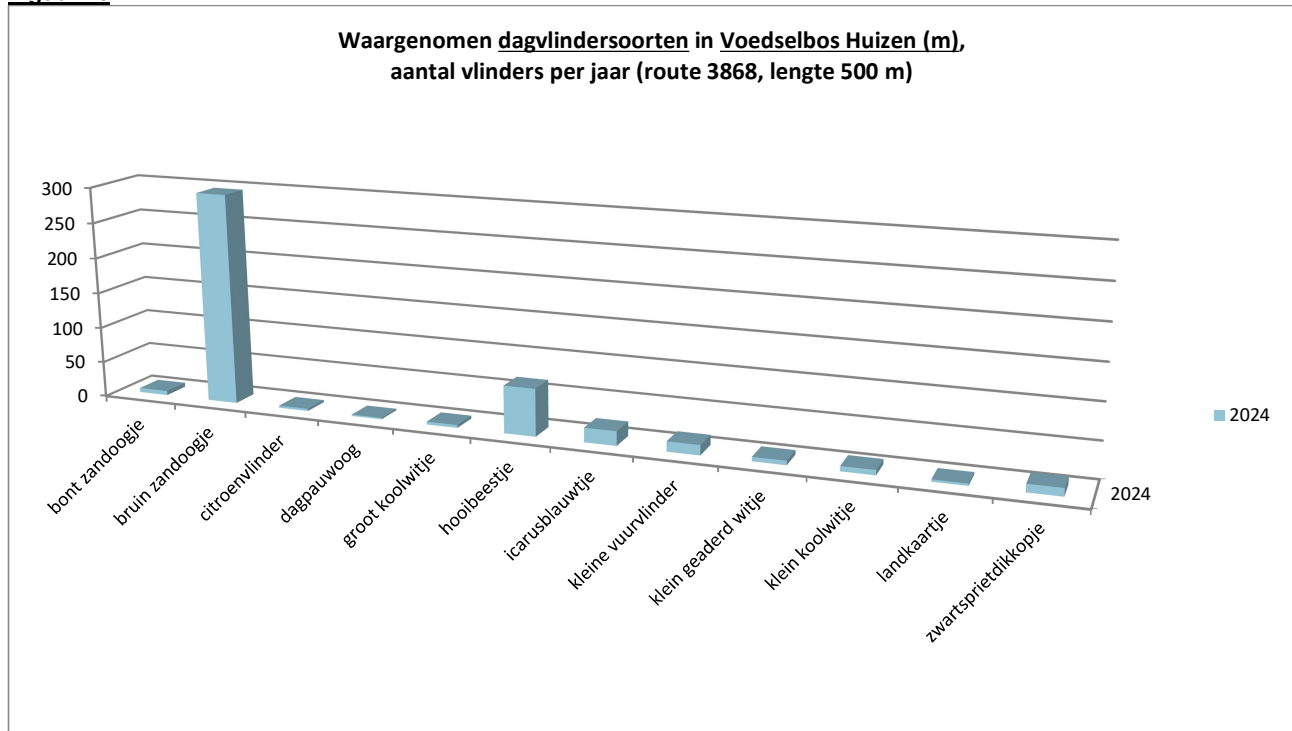
Figuur 24

**Waargenomen dagvlinders in Voedselbos Huizen (m),
aantal per week in 2024 (route 3868, lengte 500 m)**

Figuur 25

**Waargenomen dagvlindersoorten in Voedselbos Huizen (m),
aantal vlinders per jaar (route 3868, lengte 500 m)**

6.12 Voedselbos Blaricum (i)

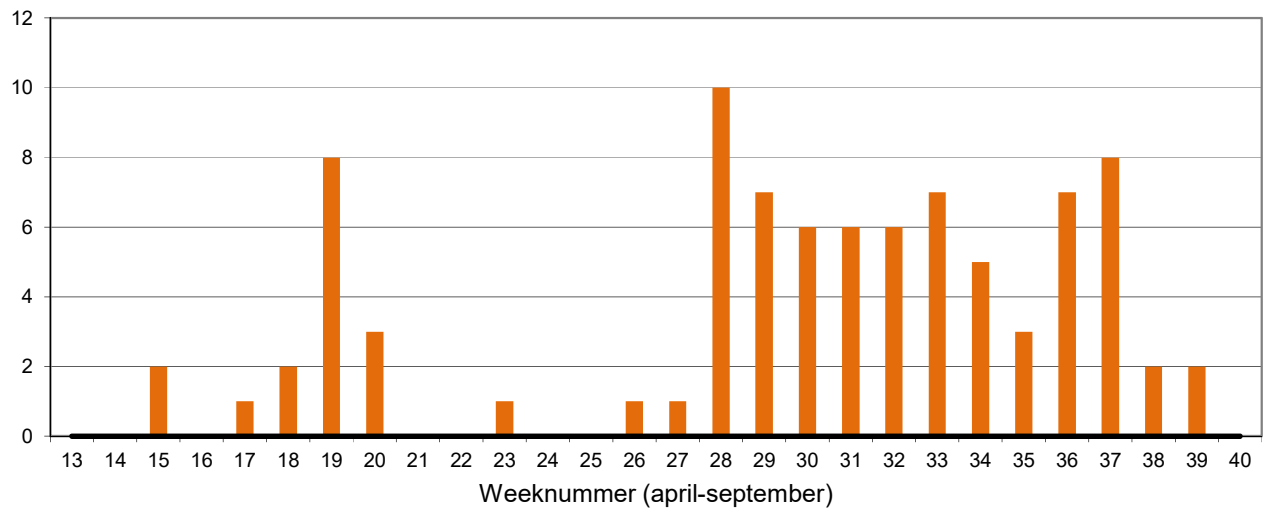
Landschapstype: dit perceel wordt ontwikkeld tot bloemrijk grasland, bestemd voor vlinders en andere insecten. Het wordt begrensd door een bosrand en een schraal grasland (gemeente Blaricum). Markante soorten van dit terrein lijken vooralsnog **bont** en **bruin zandoogje** en **groot** en **klein koolwitje** te zijn.

In 2024 werden op deze nieuwe route slechts beperkte aantallen vlinders geteld (**figuur 26**). Het **klein koolwitje** bereikte de hoogste score (**figuur 27**).

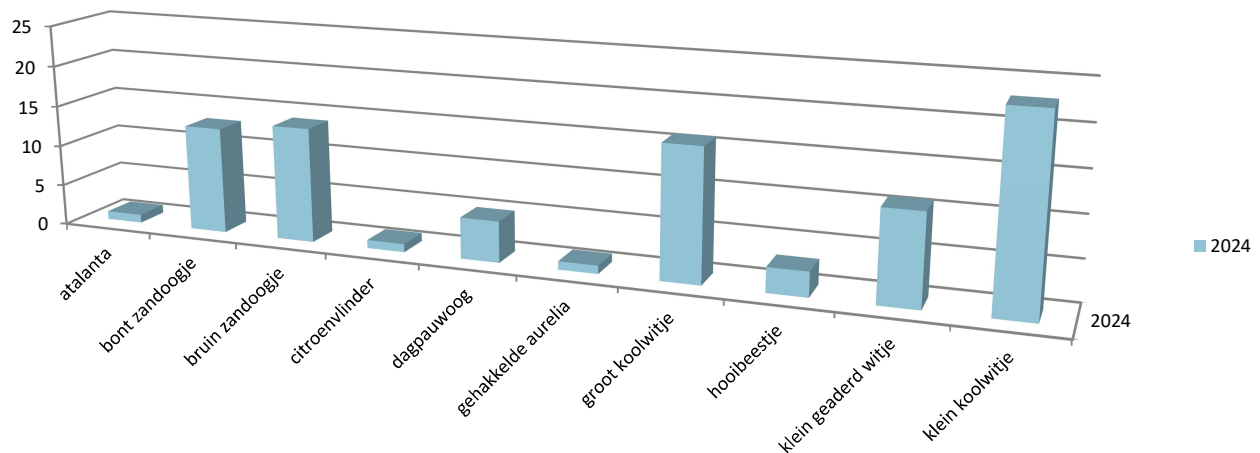
Figuur 26

Waargenomen dagvlinders in Voedselbos Blaricum (i),
aantal per week in 2024 (route 3869, lengte 150 m)

Figuur 27

Waargenomen dagvlindersoorten in Voedselbos Blaricum (i),
aantal vlinders per jaar (route 3869, lengte 150 m)

7. De waargenomen dagactieve nachtvinders per route in 2024 en in voorgaande jaren

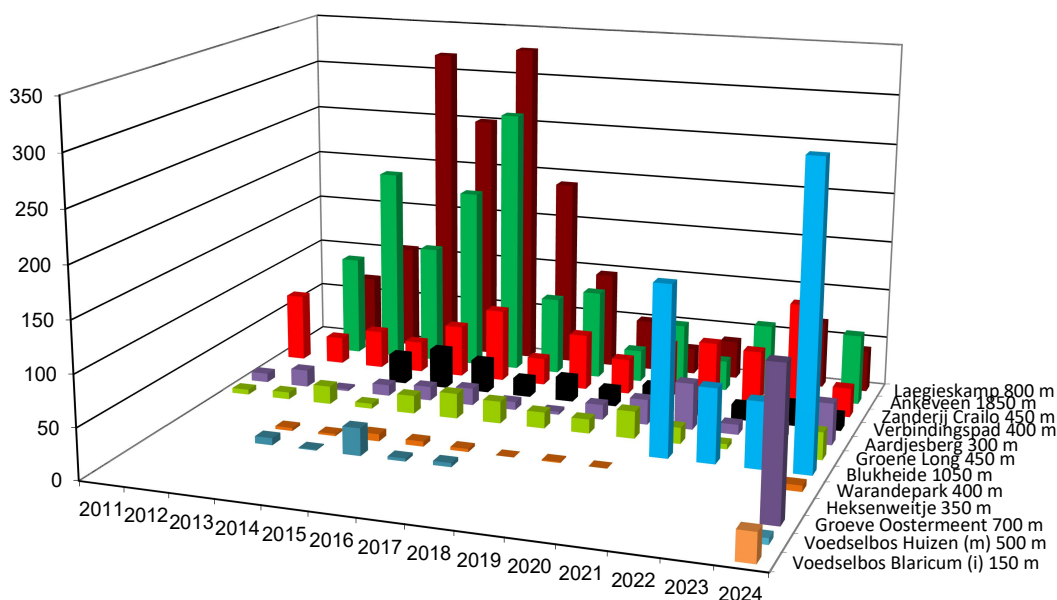
Sinds 2011 kunnen op de monitoringroutes ook een aantal dagactieve nachtvinders geteld worden. De te tellen soorten staan opgesomd in de zogenaamde Tellijst van De Vlinderstichting. In de loop der jaren is de lijst wat uitgebreid, zodat er nu (sinds 2019) 22 soorten op de lijst staan. Daarvan zijn er ons telgebied tot op heden 11 gezien (tabel 2).

Figuur 28 laat zien dat in 2024 op alle actieve routes, behalve in Heksenweitje, dagactieve nachtvinders geteld werden. De grootste aantallen werden waargenomen in Blukheide en Groeve Oostermeent. In Blukheide betreft het hoofdzakelijk de **gewone heispanner** (foto Vlinderstichting) en in Groeve Oostermeent daarnaast ook de **zuringspanner** (tabel 2).

Figuur 28

Totaal aantal waargenomen dagactieve nachtvinders per jaar en per gebied (monitoringroutes van de Vlinderstichting)

In 2024 werden in onze monitoringgebieden 9 soorten waargenomen (tabel 2). De grootste verscheidenheid aan soorten werd deze keer in Zanderij Crailoo gevonden (7 soorten). Opvallend is de opmars van de **bruine metaalvlinder** (foto Vlinderstichting): eerder alleen waargenomen in Aardjesberg, in 2024 in wel 5 terreinen (zie tabel 2).

Tabel 2 - Totaal aantal getelde dagactieve nachtvinders in het jaar 2024 per monitoringroute (soorten uit de Tellijst van De Vlinderstichting).

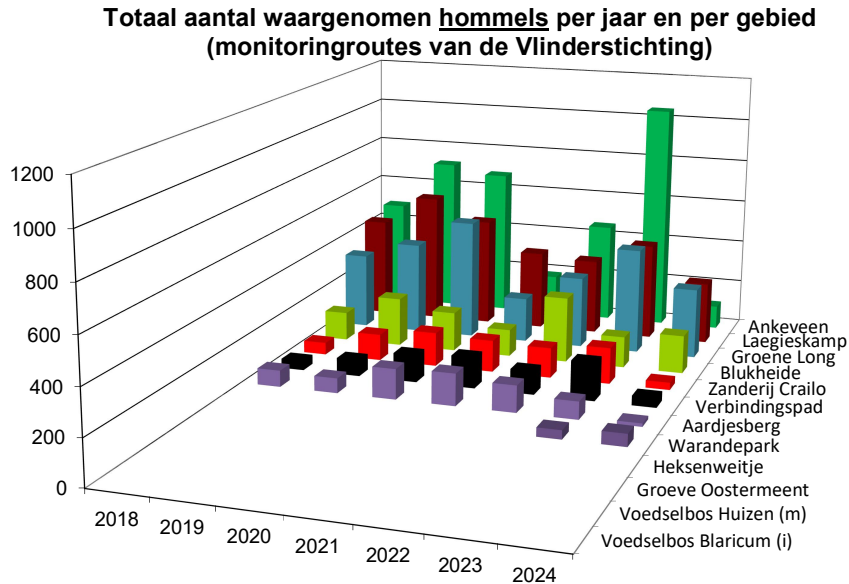
2024	Laegieskamp 800 m	Groeve Long 450 m	Ankeveen 1850 m	Zanderij Crailo 450 m	Verbindingspad 400 m	Warandepark 400 m	Aardjesberg 300 m	Blukheide 1050 m	Heksenweitje 350 m	Groeve Oostermeent 700 m	Voedselbos Huizen (m) 500 m	Voedselbos Blaricum (i) 150 m	TOTAAL
Nachtvlinders (tellijst Vlinderstichting)													
bruine metaalvlinder <i>Rhagades pruni</i>		2		2	1		1			5			6
gamma-uil <i>Autographa gamma</i>	42	25	47	7	4	6	6	48		19	5	15	185
gewone heispanner <i>Ematurga atomania</i>							2	246		48			248
klaverspanner <i>Chiasmia clathrata</i>				8	1								9
kolbrievlinder <i>Macroglossum stellatarum</i>													0
lieveling <i>Timandra comae</i>										9	1	13	0
metaalvlinder <i>Adscita statites</i>				2	1		27			3			30
mielvlinder <i>Callistege mi</i>				4	1		1						6
smil-jacobsvlinder <i>Tyria jacobaeae</i>				1									1
smil-jansvlinder <i>Zygaena filipendulae</i>			23	5	7								35
zuringspanner <i>Lythra cruentaria</i>							4			61			4
Totaal	42	27	70	29	15	6	41	294	0	145	6	28	524

: de soort is in geen enkel jaar waargenomen in de betreffende monitoringroute

8. De waargenomen hommels per route in 2024 en in voorgaande jaren

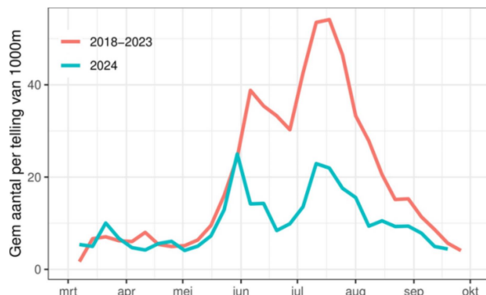
Sinds 2018 kunnen er binnen het Meetnet van de Vlinderstichting ook hommels waarnemingen ingevoerd worden (vanaf 2019 op soortniveau). Tot nu toe wordt er alleen in Ankeveen en Laegieskamp op soortniveau geteld. In het Heksenweitje en in de 3 nieuwe routes worden nog geen hommels geteld (**figuur 29**).

Figuur 29

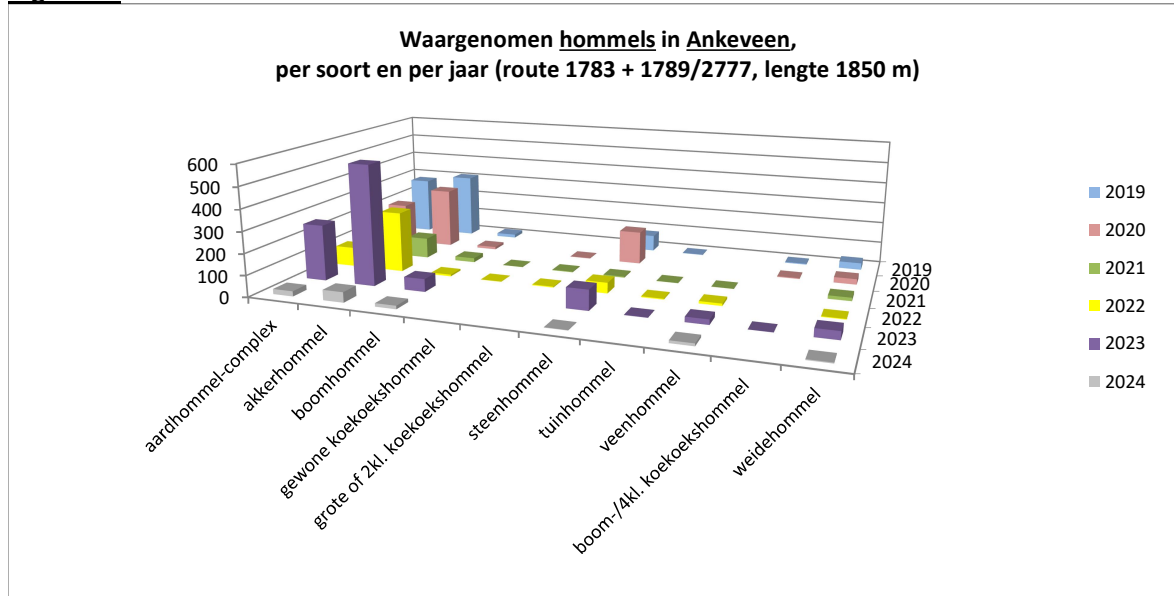
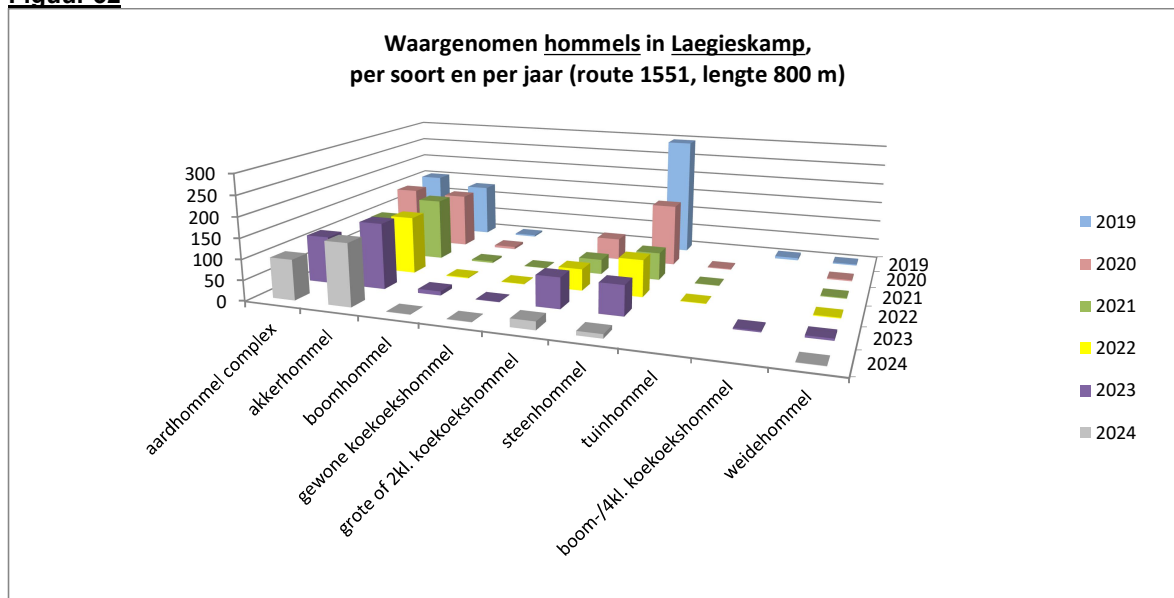

Figuur 29 laat zien dat er in 2024, in vergelijking met voorgaande jaren, relatief weinig hommels gezien werden. Dit strookt met de landelijke bevindingen (**figuur 30**) en is met name een gevolg van het slechte weer in de vroege koloniefase (eind mei-begin juni).

Figuur 30 - Landelijk gemiddelde van hommels in alle monitoring routes van De Vlinderstichting, in 2024 t.o.v. voorgaande jaren

Interessant is in dit verband de vergelijking tussen Ankeveen (**figuur 31**) en Laegieskamp (**figuur 32**): in Ankeveen (type vochtig grasland) is het slecht-weer-effect (de aantalsafname) veel sterker dan in Laegieskamp (type droog grasland).

Figuur 31**Figuur 32**

9. Opmerkingen

Verbindingspad en Zanderij Crailoo

De tellers van het Verbindingspad en Zanderij Crailoo hebben in 2024 met GNR een gesprek gehad over het maaibeheer. Het maaibeheer wordt zoveel als mogelijk is aangepast om het hele seizoen door voldoende waard- en nectarplanten beschikbaar te houden voor vlinders en andere insecten.